

Список використаних джерел:

1. Банчук О. Про «диктаторські» закони демократичної держави [Електронний ресурс] / О. Банчук, Б. Малишев. – Режим доступу: <http://pravo.org.ua/2011-07-05-15-26-55/2011>.
2. Закон України від 12.08.2014 р. «Про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад ніж 72 години» // Відомості Верховної Ради, 2014. – № 39. – Ст. 2007.
3. Закон України від 12.08.2014 р. «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» // Відомості Верховної Ради, 2014. – № 39. – Ст. 2008.
4. Конституція України: чинне законодавство: Офіц. текст. К. : Алерта, 2016. 80 с.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 6 квітня 2020 р. : (ОФІЦ. ТЕКСТ). К. : ПАЛИВОДА А.В., 2020. – 420 с. – (Кодекси України).
6. Кримінальний процес України: академічний курс у 3 т. Т. 1: Загальна частина / (В. Т. Нор, Н. Р. Бобечко, М. В. Багрій та ін.); за ред. акад. НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. В. Т. Нора, д-ра юрид. наук, проф. В. Р. Бобечка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 912 с.
7. Тертишник В. М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ : Алерта. 2022. 430 с.
8. Указ Президента України 64/2022 від 24 лютого 2022 року URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

Ключові слова: досудове розслідування, прокурор, слідчий суддя, заходи забезпечення кримінального провадження.

Key words: pre-trial investigation, prosecutor, investigating judge, measures to ensure criminal proceedings.

КРЕТ ГАЛИНА РОМАНІВНА

*Верховний Суд,
суддя Великої Палати, доктор юридичних наук, доцент*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЮ ОСОБИ

Однією зі слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із втручанням у приватне спілкування, є аудіо-, відеоконтроль особи, який полягає в негласній (без відома особи) фіксації та обробці з використанням технічних засобів розмови цієї особи або інших звуків, рухів, дій, пов'язаних з її діяльністю або місцем перебування тощо (пункт 1.11.2 Інструкції про

організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [1].

Аудіо-, відеоконтроль особи без її відома проводиться на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів за наявності достатніх підстав вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

З клопотанням про надання дозволу на проведення аудіо-, відеоконтролю особи вправі звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором. Таке клопотання за своїм змістом повинно відповідати вимогам, встановленим частиною 2 статті 248 КПК України, і підлягає розгляду слідчим суддею з дотриманням вимог, передбачених статтями 247–249 КПК України, а в разі введення воєнного стану та за відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень таке клопотання, відповідно до пункту 2 частини 1 статті 615 КПК України, підлягає розгляду керівником відповідного органу прокуратури з урахуванням вимог статті 37 КПК України [2].

На відміну від спостереження за особою, річчю або місцем та аудіо-, відеоконтролю місця, які проводяться в публічно доступних місцях (частина 1 статті 269 і частина 1 статті 270 КПК України), аудіо-, відеоконтроль особи може здійснюватися як в публічно доступних місцях, так і в публічно недоступних місцях, житлі чи іншому володінні особи.

За необхідності проведення аудіо-, відеоконтролю особи в публічно недоступних місцях, житлі чи іншому володінні особи, слідчий попередньо обстежує їх шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів, з метою встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи (пункт 5 частини 2 статті 267 КПК України) [2]. У таких випадках він зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи з метою встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи та здійснення аудіо-, відеоконтролю особи.

З урахуванням специфіки здійснення аудіо-, відеоконтролю особи, він проводиться оперативними підрозділами на підставі письмового доручення слідчого в порядку пункту 3 частини 2 статті 40 та частини 6 статті 246 КПК України.

Фіксація ходу і результатів аудіо-, відеоконтролю особи здійснюється з дотриманням вимог, закріплених статтею 252 КПК України. Після завершення цієї негласної слідчої (розшукової) дії уповноважена службова особа оперативного підрозділу, якій було доручено її проведення, складає протокол про результати аудіо-, відеоконтролю особи, в якому відображаються відомості про: 1) особу, стосовно якої проводився аудіо-, відеоконтроль; 2) період часу, протягом якого проводився аудіо-, відеоконтроль особи; 3) технічні засоби, використані для здійснення аудіо-, відеоконтролю особи; 4) зміст розмови цієї особи або інші звуки, рухи,

дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, які можуть містити відомості, що мають значення для досудового розслідування.

До протоколу про результати аудіо-, відеоконтролю особи долучаються отримані звуко-, відеозапис і за необхідності – інші додатки.

Протокол про результати аудіо-, відеоконтролю особи з додатками, відповідно до частини 3 статті 252 КПК України, не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії передаються прокурору [2].

Поширеними у слідчій практиці є випадки здійснення аудіо-, відеоконтролю особи, що перебуває під контролем співробітників правоохоронних органів, в ході якого відбувається фіксація з використанням технічних засобів розмови цієї особи з такими співробітниками. У судовій практиці проведення аудіо-, відеоконтролю особи за наведених умов визнаються порушенням вимог кримінального процесуального закону, що призводять до визнання недопустимими доказів, отриманих в результаті проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії. Так, Верховний Суд зазначає, що спілкування в умовах слідчого ізолятора двох підозрюваних зі слідчим прокуратури і трьома оперуповноваженими співробітниками міліції, які розслідували злочини, в жодному разі не можна визнати негласною слідчою (розшуковою) дією – аудіо-, відеоконтролем особи, оскільки учасники такого спілкування не мали жодних підстав вважати, що спілкування є приватним. Більше того, на це вказує прохання одного з підозрюваних надати захисника під час такого «приватного» спілкування, в чому йому було відмовлено (постанова від 24.05.2018 р. у справі справа № 332/2781/15-к) [3]. Крім того, аналізуючи схожу за змістом ситуацію, Верховний Суд наголошує, що спілкування у приміщенні управління поліції затриманої особи, яка перебуває під контролем працівників поліції, з працівниками поліції не може вважатися приватним, а проведена слідча дія за своїм змістом є допитом ОСОБА_1. На це вказує характер спілкування працівників поліції з ОСОБА_1. Зокрема, ОСОБА_1 їм повідомляє про те, як вони з ОСОБА_2 готувались до нападу на ОСОБА_6, відслідковували режим його дня, наявність собаки, автомобіля, а також розкриває інші обставини вчинення нападу. Однак, органом досудового розслідування викривальні показання ОСОБА_1 стосовно себе отримані саме як результат проведення негласної слідчої (розшукової) дії – аудіо-, відеоконтролю особи. Таким чином, органом досудового розслідування було порушено право особи не свідчити проти себе, а також у супереччя вимогам статті 52 КПК України у ході слідчої дії, що за своїм змістом є допитом особи, яка підозрюється у вчиненні особливо тяжкого злочину, не було забезпечено участі захисника (постанова від 09.12.2020 р. у справі № 756/12749/18) [4].

Така практика Верховного Суду повною мірою відповідає практиці Європейського суду з прав людини, із позиції якого запис голосів заявників на момент висунення обвинувачення, коли вони знаходилися в камері у поліції, вказує на втручання в їх право на повагу до приватного життя в значенні пункті 1 статті 8 Конвенції про захист прав

людини і основоположних свобод... З урахуванням зробленого в рішеннях у справах «Malone v. the United Kingdom», «Halford v. the United Kingdom» та «Khan v. the United Kingdom» висновку, відповідно до якого відсутність будь-яких чітких правових підстав для перехоплення телефонних розмов у державних і приватних телефонних системах та використання прихованих пристроїв спостереження в приватних приміщеннях не відповідає вимогам законності, Суд вважає, що в разі, якщо записувальний пристрій застосовується у приміщенні поліцейської дільниці без відома або згоди відповідної особи, жодної істотної різниці не виникає. Основоположний принцип, згідно з яким внутрішнє право повинно забезпечувати захист від свавілля та зловживань у ході використання прихованих методів спостереження, рівною мірою застосовується і в цій ситуації (§§ 60, 62 рішення від 25.09.2001 р. у справі «P.G. and J.H. v. United Kingdom») [5].

Список використаних джерел:

1. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Постанова Верховного Суду від 24.05.2018 р. у справі № 332/2781/15-к (провадження № 51-2854км18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74409389>
4. Постанова Верховного Суду від 09.12.2020 р. у справі № 756/12749/18 (провадження № 51-3483км20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/93505778>
5. Case of P.G. and J.H. v. United Kingdom: Judgment of the European Court of Human Rights from 25 September 2001. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59665>

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, фіксування кримінального провадження, протокол, доказ, допустимість доказів, визнання доказів недопустимими.

Key words: covert investigative (search) actions, recording of criminal proceedings, record, evidence, admissibility of evidence, recognition of evidence inadmissible.